

І.І. ЧОРНЕЙ, В.В. БУДЖАК, А.І. ТОКАРЮК, Т.Д. НИКИРСА
Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича,
вул. Федьковича, 11, 58022, м. Чернівці

**РІД *CEPHALANTHERA* RICH. (*ORCHIDACEAE*) У ФЛОРИ
БУКОВИНИ – ХОРОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА**

ключові слова: Буковина, вид, поширення, місцезнаходження
key words: Bukovyna, species, distribution, location

I.I. CHORNEJ, V.V. BUDZHAK, A.I. TOKARJUK, T.D. NIKIRSA
**THE GENUS *CEPHALANTHERA* RICH. (*ORCHIDACEAE*) IN THE
FLORA OF BUKOVYNA – CHOROLOGICAL CHARACTERISTIC**

The Yuri Fedkovych Chernivtsi National University
11 Fedkovych str., Chernitsi, 58022, Ukraine

Enumeration of location species of genus *Cephalanthera* Rich. on the territory of Bukovyna is given. Peculiarities of their prevalence in this region are described.

Рід *Cephalanthera* налічує 14 видів, поширених у помірному поясі Євразії, і лише один з них (сапрофітний) трапляється на північному заході Північної Америки [8]. У флорі України цей рід представлений 3 видами: *Cephalanthera damasonium* (Mill.) Druce, *C. longifolia* (L.) Fritsch, *C. rubra* (L.) Rich. [7]. Всі вони трапляються і на території Буковини [4, 10, 11].

Оскільки всі ці види занесені до Червоної книги України [14], то наявність даних щодо поширення та еколого-ценотичних особливостей їхніх місцезростань є необхідною умовою для організації ефективною охорони.

У ботанічній літературі хорологічна інформації про види роду *Cephalanthera* на території Чернівецької області фрагментарна або дуже узагальнена (Передкарпаття, Прут-Дністровське межиріччя, тощо). А в Червоній книзі України [14], згідно з картографічним матеріалом, який там наводиться, *C. damasonium* та *C. rubra* для цього регіону взагалі не вказуються. Тому нижче наводимо перелік місцезнаходжень, для підготовки якого використано переважно матеріали гербарію Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (CHER), літературні дані, а також результати власних польових досліджень.

Список місцезнаходжень наводиться за природно-географічними регіонами Чернівецької області (Буковинські Карпати, Передкарпаття, Прут-Дністровське межиріччя), а в їх межах за адміністративними районами.

Cephalanthera damasonium (*C. grandiflora* S.F.Gray; *C. pallens* Rich.*) – реліктовий європейсько-середземноморський неморальний вид на східній межі ареалу [8, 14]. Його ареал охоплює Середземномор'я, Скандинавію, Атлантичну, Середню та Східну Європу [8]. В Україні трапляється в Закарпатті, Карпатах, Розточчі-Опіллі, Лісостепу, Гірському та Південному Криму [7,8].

Перші відомості про знаходження *C. damasonium* на території Чернівецької області наводить Ф.Гербіх [15] та Ж.-А.Кнапп [16], які вказують 2 місцезнаходження цього виду. Згодом, А.Прокоп'яну-Прокопович [18] та З.Панцу [17] наводять ще декілька місцезнаходжень. Усі ці вказівки стосуються околиць м.Чернівці. Зараз відомі такі місцезнаходження *C. damasonium* у цьому регіоні.

Буковинські Карпати

Вижницький р-н: 1) НПП “Вижницький”, Вижницьке л-во, кв. 13, 1.08.1991, І. Чорней.

Передкарпаття

Кіцманський р-н: 1) с. Брусниця, узлісся букового лісу, 14.06.1952, З. Горохова; 2) с. Нові Драчинці, 2.06.1968, Крилова, (МНА).

Сторожинецький р-н: 1) м. Сторожинець, (Ткачик, 1991); 2) с. Глибочок, Сторожинецьке л-во, кв. 34, 29.05.2001, Т. Деревенко; 3) с. Глибочок, Кучурівське л-во, кв. 9, 2.06.1998, І. Чорней, В. Буджак, В. Гаврилюк, А. Токарюк; 22.05.2001, І. Чорней; 4) Кучурівське л-во, кв. 10, в. 4, урочище “Тисовий яр”, 2.06.1998, І. Чорней, В. Буджак, В. Гаврилюк, А. Токарюк; 5) Кучурівське л-во, ур. “Маловатний”, 1.06.2001, І. Чорней; 6) Кучурівське л-во, кв. 17, ур. “Кривка”, 1.06.2001, І. Чорней; 7) Кучурівське л-во, ур. “Квітка”, 1.06.2001, І. Чорней; 8) с. Снячів, 5.06.1956, І. Артемчук; 9) між селами Снячів - Кам'яна, 5.07.1998, І. Чорней; 10) с. Кам'яна, буково-грабовий ліс, 18.06.1959, З. Горохова; 11) с. Бобівці, Сторожинецьке л-во, кв. 5, липово-грабовий ліс, 29.05.2001, А. Токарюк; 12) с. Кам'яна, Сторожинецьке л-во, кв. 29, буковий ліс, 12.06.2001, А. Токарюк; 13) с. Кам'яна, Сторожинецьке л-во, кв. 27, 30.05.2001, Т. Деревенко; 14) с. Кам'яна, Сторожинецьке л-во, кв. 26, буковий ліс, 8.06.2001, А. Токарюк; 15) с. Кам'яна, Сторожинецьке л-во, кв. 24, грабово-липовий ліс, 12.06.2001, А. Токарюк; 16) с. Дубове, Сторожинецьке л-во, кв. 9, 06.1994, В. Буджак; 17) с. Дубове, Сторожинецьке л-во, кв. 10, буковий ліс, 28.06.2001, А. Токарюк; 18)) с. Дубове, Сторожинецьке л-во, кв. 9, вздовж лісової дороги, 28.06.2001, А. Токарюк; 19) с. Спаська, (Proscopianu-Proscopovici, 1890); 20) с. Спаська, буковий ліс, 2.07.1956, Р. Березівська; 21) с. Спаська, Чортова гора, (Herbich, 1859; Knapp, 1872; Proscopianu-Proscopovici, 1890); 22) с. Спаська, 25.05.2000, І. Чорней, В. Буджак; 23) с. Спаська, Ревнянське л-во, кв. 13, 6.07.1999, І. Чорней.

Глибоцький район: 1) с. Горбівці, грабовий ліс, 5.06.1991, І. Чорней; 2) с.

* Тут і далі вказуються синоніми, під якими види наводяться для території Буковини в різних літературних джерелах

Нижні Синівці, грабово-буковий ліс, 25.06.1991, І. Чорней; 3) с. Тереблече, буковий ліс, 15.06.1990, І. Чорней; 4) смт Глибока, (Ткачик, 1991); 5) с. Тарашани, (Pantu, 1934); 6) с. Червона Діброва, 9.06.1930, М. Gusuleac; 7) с. Червона Діброва, грабовий ліс, 24.06.1957, І. Артемчук; 8) с. Червона Діброва, дубово-буковий ліс, 26.05.1992, І. Чорней; 9) с. Валя Кузьмина, (Proscopianu-Proscopovici, 1890; Pantu, 1934); 10) Кузьминське л-во, кв. 34, галявина букового лісу, 20.06.1959, З. Горохова; 11) Кузьминське л-во, кв. 10, 06.1995, В. Буджак; 12) Кузьминське л-во, кв. 10, заказник “Джерело”, 1.08.2001, І. Чорней; 13) Кузьминське л-во, кв. 9, заказник “Джерело”, 2.08.2001, І. Чорней.

Герцаївський р-н: 1) с. Байраки, грабово-буковий ліс, 25.07.1992, І. Чорней; 2) між селами Байраки - Велика Буда, бучина дубова, 27.07.1992, І. Чорней; 3) с. Тарнавка, буковий ліс, 6.06.1963, З. Горохова; 4) Тарнавське л-во, кв. 10, 6.06.1963, З. Горохова; 5) Тарнавське л-во, 9.06.1999, І. Чорней, В. Буджак; 6) Тарнавське л-во, кв. 13, 22.08.2001, І. Чорней; 7) Тарнавське л-во, кв. 14, 22.08.2001, І. Чорней; 8) між селами Тарнавка - Куликівка, 9.06.1999, О. Волюца, А. Волюца.

м. Чернівці: 1) Цецино, (Herbich, 1859; Knapp, 1872; Proscopianu-Proscopovici, 1890); 4.06.1884, E. Tangl; 31.05.1909, М. Gusuleac; 10.06.1909, М. Gusuleac; 25.05.1924, ? ; 2) ур. “Горече”, (Proscopianu-Proscopovici, 1890); 3) Жучка, 05.1835, F. Herbich; (Proscopianu-Proscopovici, 1890).

Прут-Дністровське межиріччя

Заставнівський район: 1) с. Репужинці, грабовий ліс, 12.06.1980, Б. Дорош; 2) с. Хрещатик, 18.06.1980, А. Бондаренко; 3) с. Чорнівка, грабово-буковий ліс, по дорозі на г. Берда, 17.06.1955, С. Мельниченко; 4) с. Чорнівка, бучина волосистоосокова, 8.06.1972, Т. Солодкова; 5) Чорнівське л-во, кв. 45, в. 1, буковий ліс, 1977; 6) с. Чорнівка, правий берег р. Гуків, 17.06.1955, В. Каменювич; 7) окол. с. Чорнівка, лівий берег р. Гуків, Садгірське л-во, кв. 7, дубово-буковий ліс, 12.07.1994, І. Чорней; 8) окол. с. Чорнівка, лівий берег р. Гуків, Садгірське л-во, кв. 5, лісокультури дуба, 10.07.1994, І. Чорней; 9) с. Чорнівка, 29.06.1999, В. Буджак.

Хотинський район: 1) с. Блищадь, Рухотинське л-во, кв. 46, свіжа дубова бучина, 6.06.1961, З. Горохова; 2) Хотинська височина, (Заець, Солодкова, Стойко, 1980).

Кельменецький район: 1) с. Бабино, широколистяний ліс, 14.06.1957, З. Горохова.

Сокирянський район: 1) с. Коболчин, в лісі, 20.06.1993, Л. Кучінік.

***Cephalanthera longifolia* (C. *ensifolia* Rich.; C. *xiphophyllum* (L.) Rehb.)** - палеарктичний вид [8]. Ареал охоплює Західну Європу, Малу та Середню Азію, Кавказ, Іран, Гімалаї, Індію [1]. В Україні поширений в Карпатах, Закарпатті, Передкарпатті, Розточчі-Опільлі, на Поліссі, у Лісостепу, Гірському та Південному Криму [7, 8, 14].

Для Буковини вперше зазначають Ф.Гербіх [15] та Ж.А.Кнапп [16] для с.Чорнівка Новоселицького району та с.Жучка (зараз територія

м. Чернівці). У 1890 році А.Прокопіану-Прокопович [18] вказує ще три нових локалітети цього виду з території Передкарпаття. На сьогодні відомі такі місцезнаходження *C. longifolia* в регіоні.

Буковинські Карпати

Вижницький район: 1) НПП “Вижницький”, полонина Баньків, 13.04.1992, І. Чорней; 2) НПП “Вижницький” ур. “Солонець”, 9.06.1992, І. Чорней; 3) НПП “Вижницький”, Вижицьке л-во, кв. 16, 1.08.1991, І. Чорней; 4) НПП “Вижницький”, Вижицьке л-во, кв. 13, 1.08.1991, І. Чорней; 5) НПП “Вижницький”, ур. “Стебник”, буково-ялищевий ліс, 20.06.1992, І. Чорней; 6) НПП “Вижницький”, хр. Куриків, на луках, 11.06.1992, І. Чорней; 7)) НПП “Вижницький”, Вижицьке л-во, кв. 43, 11.06.1992, І. Чорней; 8) смт Берегомет, г. Великий Стіжок, ялищевий ліс з буковим підростом, 23.06.1952, Р. Березівська; 9) смт Берегомет, г. Великий Стіжок, 10.06.1998, І. Чорней; 10) с. Виженка, грабовий ліс, 16.06.1992, І. Чорней; 11) с. Виженка, 18.06.1999, І. Чорней; 12) с. Виженка, Вижицьке л-во, кв. 31, ялищово ялищевий ліс, І.Чорней; 13) м. Вижиця, г. Гуцульська, буковий ліс, 9.07.1957, М. Котов, (LE,KW).

Сторожинецький район: 1) Красноільське л-во, кв. 28, 21.06.1961, З. Горохова; 2) Красноільське л-во, кв. 25, 21.06.1961, З. Горохова; 3) Красноільське л-во, кв. 8, 21.07.2000, І. Чорней, В. Буджак; 4) смт Красноільськ, ур. “Лунка”, околиці санаторію, на луках біля поодиноких дерев, 21.07.2000; 15.08.2001, І. Чорней, В. Буджак; 5) смт Красноільськ, Красноільське л-во, ур. “Горянка”, 7.10.2000, І. Чорней; 6) смт Красноільськ, Лаурське л-во, кв. 5, ур. “Езер”, 11.05.2001, І. Чорней; 7) смт Красноільськ, Лаурське л-во, ур. “Езер”, на луках, 14.06.1978, В. Стефанік; 8) смт Красноільськ, Лаурське л-во, заказник “Лаура”, 11.05.2001, І. Чорней; 9) смт Красноільськ, Лаурське л-во, в лісах, 12.06.1978, Т. Степ’юк; 28.06.1978, І. Довганюк; 10) смт Красноільськ, Лаурське л-во, поляна Гудич, 7.06.1978, М. Паламару; 11) Банилівське л-во, кв. 7, кут Гільча, хвойний ліс, 16.06.1962, З. Горохова; 12) с. Банилів-Підгірний, г. Кечера, група дерев бука на луці, 6.07.2000, І. Чорней, В. Буджак; 13) с. Банилів-Підгірний, острівець осиково-буковий, на узліссі, 6.07.2000, І. Чорней, В. Буджак; 14) с. Банилів-Підгірний, 26.05.2000, І. Чорней; 15) с. Банилів-Підгірний, хр. Струнгід, 11.07.2001, І. Чорней.

Передкарпаття

Вижницький район: 1) Вашківське л-во, кв. 22, 16.06.1963, Л. Понич; 2) Вашківське л-во, кв. 4, ?, М. Смолінська.

Кіцманський район: 1) с. Брусниця, ур. “Кривка”, буково-грабовий ліс, 18.07.1952, І. Штивельман; 2) с. Стрілецький Кут, дубово-буковий ліс, 8.05.1955, ? ; 3) с. Стрілецький Кут, схили в лісі, 22.06.1956, А. Бобушак.

Сторожинецький район: 1) Межирічське л-во, кв. 5, ялищово-дубовий ліс, (Заєць, Солодкова, Стойко, 1980); 2) Межирічське л-во, кв. 13, ялищово-дубовий ліс, (Заєць, Солодкова, Стойко, 1980); 3) с. Чудей, Межирічське л-во, кв. 2, ялищово-грабовий ліс, 30.05.1961, Т. Солодкова; 4) Межирічське л-во, кв. 8, модрищовий ліс, 5.07.1973, С. Степановська; 5) с. Буденець, 05.1855, F. Herbich; 6) Буденецьке л-во. кв. 15, 3.07.1999, А. Токарюк; 7) окол. м. Сторо-

жинець, лісосмуги букового лісу, 26.05.2001, А. Токарюк; 8) окол. м. Сторожинець, буковий ліс по дорозі до с. Старі Бросківці, 4.07.2001, А. Токарюк; 9) м. Сторожинець, Сторожинецький військовий лігоспу, кв. 47, 14.07.2001, А. Токарюк; 10) Сторожинецьке л-во військового лігоспу, 11.08.2000, І. Чорней; 11) с. Глибочок, дубово-буковий ліс, 17.08.1980, В. Ткачик, (LWS); 12) с. Глибочок, Сторожинецьке міжколгоспне л-во, кв. 47, 12.05.2000, А. Токарюк; 13) с. Глибочок, Сторожинецьке л-во, кв. 35, грабовий ліс, 29.05.2001, Т. Деревенко; 1.06.2001, А. Токарюк; 14) с. Глибочок, Кучурівське л-во, грабняк підмаренинковий, 2.06.1998, І. Чорней; 15) Кучурівське л-во, 7.07.1999, І. Чорней; 16) Кучурівське л-во, ур. “Тисовий яр”, 27.05.1975, О. Гронь; 22.05.2001, І. Чорней; 17) Кучурівське л-во, ур. “Маловатний”, 1.06.2001, І. Чорней; 18) між селами Снячів – Кам’яна, 07. 1998, І. Чорней; 9.05.2000, Т. Деревенко; 19) с. Кам’яна, (Procopianu-Procopovici, 1890); 20) с. Кам’яна, буково-грабовий ліс, 16.06.1959, З. Горохова; 21) с. Кам’яна, (Ткачик, 1991); 22) с. Кам’яна, Сторожинецьке л-во, кв. 26, буковий ліс, 9.07.1999; 8.06.2001, А. Токарюк; 23) с. Кам’яна, Сторожинецьке л-во, кв. 25, буковий ліс, 24.07.2000, А. Токарюк; 24) с. Кам’яна, Сторожинецьке л-во, кв. 24, буковий ліс, 23.05.2000; 12.06.2001, А. Токарюк; 25) с. Кам’яна, Сторожинецьке л-во, кв. 19, грабовий ліс з осокою трясуковидною, 12.06.2001, А. Токарюк; 26) с. Спаська, 2.07.1976, О. Драпата; 27) с. Спаська, Чортова гора, (Procopianu-Procopovici, 1890).

Глибоцький район: 1) с. Біла Криниця, дубово-буковий ліс, 15.07.1992, І. Чорней; 2) с. Корчівці, Петрівецьке л-во, лісокультури дуба черешчатого, 10.05.2000, І. Чорней; 3) Петрівецьке л-во, заказник “Петрівецький”, 10.05.2000, І. Чорней; 4) с. Кам’янка, кв. 20, широколистяний ліс. 17.07.1963, З. Горохова; 5) окол. смт Глибока, 21.06.1980, В. Ткачик, (LWS); 6) с. Червона Діброва – смт Глибока, 9.06.1930, ?; 7) с. Нижні Синівці, Турятське л-во, середньовікові лісокультури, 19.06.1994, І. Чорней; 8) с. Верхні Синівці, грабова бучина, 22.06.1995, І. Чорней; 9) с. Терблече, Кузьмінське л-во, бучина рідкотравна, 27.06.1995, І. Чорней; 10) с. Червона Діброва, 26.05.1992, І. Чорней; 11) с. Валя Кузьміна, (Горохова, Швиденко, 1966); 12) Кузьминське л-во, кв. 2, дубовий ліс, (Заєць, Солодкова, Стойко, 1980); 13) Кузьминське л-во, кв. 10, заказник “Джерело”, 1.08.2001, І. Чорней; 14) Кузьминське л-во, кв. 9, заказник “Джерело”, 2.08.2001, І. Чорней; 15) Кузьминське л-во, кв. 15, бучина на схилі яру, 1.08.2001, І. Чорней; 16) Кузьминське л-во, кв. 29, пам’ятка природи “Ділянка лікарських рослин”, 2.08.2001, І. Чорней.

Герцаївський район: 1) між селами Байраки – Велика Буда, бучина дубова, кв. 3, 27.07.1992, І. Чорней; 2) с. Велика Буда, дубовий ліс, 8.06.1954, З. Горохова; 3) с. Тернавка, Тернавське л-во, кв. 16, дубовий ліс, 5.06.1963, З. Горохова; 4) Тернавське л-во, кв. 17, пам’ятка природи “Праліс буково-дубовий”, 28.05.1992, І. Чорней; 5) Тернавське л-во, кв. 14, 22.08.2001, І. Чорней; 6) Тернавське л-во, ур. “Гайок”, 22.08.2001, І. Чорней.

м. Чернівці: 1) Цецино, 2.06.1867, А. Mustazza, (Procopianu-Procopovici, 1890); 06.1913, Wolf; 25.05.1909, М. Gusuleac; 31.05.1909, М. Gusuleac; 2.06.1977, В. Токарчук; (Солодкова, Заєць, Якимчук, 1982; Заєць, Солодкова, Стойко, 1980); 2) Цецино, ур. “Городище” Ревнянське л-во, кв. 20, скельно-

дубовий ліс, (Заєць, Солодкова, Стойко, 1980); 3) Жучка, 05.1855 F. Herbich, (Herbich, 1859; Кнапп, 1872; Procopianu-Procopovici, 1890); 30.05.1884, E. Tangl; 4) ур. “Горече”, 20.05.1882 E. Tangl.

Прут-Дністровське межиріччя

Заставнівський район: 1) с. Ржавинці, (Savulescu si Rayss, 1924); 2) с. Ржавинці, Рухотинське л-во, дубовий ліс, 18.07.1958, В. Журавко.

Новоселицький район: 1) с. Чорнівка, (Herbich, 1859; Кнапп, 1872; Procopianu-Procopovici, 1890); ? К. Bauer; 23.06.1999, Т. Сингаєвська, Т. Дучевич; 2) с. Чорнівка, заплавні луки, 30.05.1946, І. Артемчук.

Хотинський район: 1) с. Грозинці, (Savulescu si Rayss, 1924); 2) Рухотинське л-во, кв. 18, (Заєць, Солодкова, 1978); 3) Рухотинське л-во, буково-дубовий ліс, (Заєць, Солодкова, Стойко, 1980); 4) Хотинська височина, (Заєць, Солодкова, Стойко, 1980); 5) с. Блищадь, Рухотинське л-во, кв. 46, дубово-буковий ліс, 6.06.1961, З. Горохова; 6) Рухотинське л-во, грабовий ліс, 17.07.1958, В. Журавко; 7) Рухотинське л-во, буковий ліс, 29.05.1973, Т. Солодкова; 5.07.2000, Т. Деревенко; 8) Рухотинське л-во, кв. 32, в. 5, буковий ліс, 6.06.1973, І. Подбегалина; 9) с. Млинки, Клішківське л-во, кв. 37, дубовий ліс, 3.07.1958, З. Горохова; 10) Клішківське л-во, грабовий ліс, 13.06.1958, Н. Козак.

Кельменецький район: 1) с. Іванківці, в лісі, 1974, З. Заєць, Л. Баніт.

Cephalanthera rubra – палеарктичний лісовий вид, поширений в Західній і Середній Європі, у горах Південної Європи, на Кавказі, у Малій та Середній Азії (Туркменія), на Північному Уралі [8]. В Україні трапляється в Карпатах, Розточчі, на Поліссі, у Лісостепу, Гірському та Південному Криму [7,14].

Уперше був знайдений на території досліджуваного регіону Ф.Гербіхом [15] в околицях м.Чернівці (Цецино, с.Жучка, с.Чорнівка). Ці місцезнаходження зазначені в працях Ж.А.Кнаппа [16] та А.Прокопіану-Прокоповича [18]. Збереглися гербарні збори Е.Тангля та М.Мустьяци з цих локалітетів. А.Прокопіану-Прокопович [18] наводить також для околиць с.Спаська Сторожинецького району. Зараз відомий з таких місцезнаходжень.

Передкарпаття

Кіцманський район: 1) с.Стрілецький Кут, буковий ліс, 10.07.1953, З. Горохова.

Сторожинецький район: 1) с. Спаська, (Procopianu-Procopovici, 1890).

Глибоцький район: 1) с. Нижні Синівці, Турятське л-во, кв. 54, 06.1993, І. Чорней; 2) с. Волока, Кучурівське л-во, кв. 14, дубово-буковий ліс, 3.07.1960, З. Горохова; 3) Кузьминське л-во, кв. 10, заказник “Джерело”, 1.08.2001, І. Чорней; 4) Кузьминське л-во, кв. 9, заказник “Джерело”, 2.08.2001, І. Чорней

Герцаївський район: 1) Тарнавське л-во, 9.06.1999, І. Чорней, В. Буджак; 2) Тарнавське л-во, кв. 12, 22.08.2001, І. Чорней; 3) Тарнавське л-во, пам'ятка природи “Праліс буково-дубовий”, 22.08.2001, І. Чорней; 4) між селами Тар-

навка – Куликівка, буковий ліс, 9.06.1999, О. Волиця, А. Волиця.

м. Чернівці: 1) Цецино, (Herbich, 1859; Knapp, 1872; Proscorianu-Proscorovici, 1890); 20.06.1867, A. Mustazza; 25.06.1884, E. Tangl; 2) Цецино, буковий ліс, 14.06.1945, І. Артемчук; 3) Цецино, схили балок, 12.06.1956, І. Артемчук. 4) Жучка, (Herbich, 1859; Knapp, 1872; Proscorianu-Proscorovici, 1890).

Прут-Дністровське межиріччя

Заставнівський район: 1) с. Кострижівка, Кіцманське л-во, кв. 1, грабовий ліс, 14.05.2000, Т. Деревенко; 2) с. Чорнівка, грабово-буковий ліс, 5.07.1958, С. Лисенко; 3) с. Чорнівка, бучина волосистоосокова, 8.06.1972, Т.

Солодкова; 4) г. Берда, біля джерела, в буковому лісі, 07. 1991, І. Чорней.

Новоселицький район: 1) с. Чорнівка, (Herbich, 1859; Knapp, 1872; Proscorianu-Proscorovici, 1890); 24.06.1999, Т. Сингаєвська, Т. Дучевич.

Хотинський район: 1) Хотинська височина, (Засць, Солодкова, Стойко, 1980); 2) Рухотинське л-во, кв. 55, 2000, Т. Деревенко.

За кількістю місцезнаходжень виділяється *C. longifolia* (табл.), якій загалом властивий ширший ареал, ніж іншим двом видам цього роду.

Характер поширення цього виду на Буковині можна кваліфікувати як частий. Особливо це стосується Передкарпаття. Хоча вказується, що цей вид переважно гірський і лише іноді трапляється на рівнині [1], на території Буковинських Карпат він росте лише в крайній смузі цього регіону – Берегометському низькогір'ї. Тут він надає перевагу вапняковим ґрунтам. В інших регіонах така приуроченність не завжди простежується. У Прут-Дністровському межиріччі більшість місцезнаходжень зосереджені на Хотинській височині. Причиною цього є те, що місцезростання *C. longifolia* ценотично пов'язані з широколистяними лісами, на Чернівеччині особливо з буковими, а в Прут-Дністров'ї вони зосереджені переважно на Хотинській височині.

У стиглих і пристигаючих деревостанах *C. longifolia* трапляється поодинокими особинами або нечисленими популяціями з правобічним спектром. Проте, у складі незімкнених лісокультур листяних порід віком 20-30 років формує численні популяції (до 10 особин на м²) з переважанням ювенільних і віргінільних особин. Це пов'язано, мабуть, з режимом освітлення.

Рідше за попередній вид трапляється *C. damasonium*. Правда, у Передкарпатті обидва види трапляються з однаковою частотою і приурочені до однакових ценотичних умов. Однак жодного разу не виявлені численні популяції, які, приміром, властиві для *C. longifolia* у складі лісокультур. Майже відсутня *C. damasonium* у гірській частині Буковини, хоча в Червоній книзі України [14] вказано, що вона росте переважно в гірських регіонах. Як європейсько-середземноморський вид, *C. damasonium* теплолюбніша, погано переносить весняні приморозки [1] і це, мабуть, одна з причин її відсутності в Буковинських Карпатах.

Розподіл видів роду *Cephalanthera* за природно-географічними регіонами Чернівецьчини

Назва виду	Кількість місцезнаходжень			
	Загалом по області	Буковинські Карпати	Передкарпаття	Прут-Дністровське межиріччя
<i>C. damasonium</i>	63	1	48	14
<i>C. longifolia</i>	100	28	56	16
<i>C. rubra</i>	21	–	13	8

Найрідкіснішою в досліджуваному регіоні є *C. rubra*. Як і попередній вид, вона відсутня в гірській частині Буковини. Загалом трапляється дуже розсіяно і, як правило, поодинокими особинами або групами по декілька особин. Зрідка трапляються більш-менш численні популяції, приурочені до вапнякових субстратів у комплексі з іншими кальцефілами (*Cypripedium calceolus* L., *Hedera helix* L. та ін.). Однією з причин такого поширення *C. rubra* є наявність тіснішого, ніж в інших видів роду, зв'язку з грибом-симбіонтом [1].

ЛІТЕРАТУРА

1. Вахрамеева М.Г., Денисова Л.В., Никитина С.К., Самсонов С.К. Орхидеи нашей страны. – М.: Наука, 1991. – 224 с.
2. Горохова З.Н., Солодкова Т.І. Ліси Радянської Буковини. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1970. – 213 с.
3. Горохова З.Н., Швиденко А.Й. Зеленые зоны Буковины // Карпатские заповедники. – Ужгород: Карпати, 1966. – С. 122-128.
4. Загальський М.М., Чорней І.І. Орхідеї Чернівецької області. – Зелена Буковина. – 1996. – 1-2. – С. 46-48.
5. Заець З.С., Солодкова Т.І. Луки Буковинського Прикарпаття, які заслуговують охорони // Укр. ботан. журн. – 1978. 35, № 3. – С.314-315.
6. Заець З.С., Солодкова Т.І., Стойко С.М. Ботанічні резервати і пам'ятки природи Чернівецької області // Охорона природи Українських Карпат та прилеглих територій. – К.: Наук. думка, 1980. – С. 220-252.
7. Определитель высших растений Украины / Доброчаева Д.Н., Котов М.И., Прокудин Ю.Н., и др. – К.: Наук. думка, 1987. – 548 с.
8. Собко В.Г. Орхієї України. – К.: Наук. думка, 1989. – 192 с.
9. Солодкова Т.І., Заець З.С., Якимчук Н.К. Леса заказника “Цецино” Черновицкой области // VII съезд Украинского ботанического общества. Тез. Докл. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 249.
10. Судинні рослини флори Чернівецької області, які підлягають охороні: Атлас-довідник / Чорней І.І., Буджак В.В., Термена Б.К. та ін. – Чернівці: Рута, 1999. – 140 с.

- 11. Термена Б.К., Стефанік В.І., Серпокрилова Л.С. та ін.** Конспект флори Північної Буковини (судинні рослини). – Чернівці, 1992. – 226 с.
- 12. Ткачик В.П.** Поширення видів родини орхідних (*Orchidaceae*) у Прикарпатті // Охорона, вивчення і збагачення рослинного світу. – К.: Либідь, 1991. – С. 12-22.
- 13. Флора УРСР.** – К.: Вид-во АН УРСР, 1950. – Т III. – С. 312-401.
- 14. Червона книга України.** Рослинний світ / Відп. ред. Ю.Р.Шеляг-Сосонко. – К.: Українська енциклопедія ім. М.Бажана, 1996. – 608 с.
- 15. Herbich F.** Flora der Bukowina. – Leipzig, 1859. – 460 s.
- 16. Knapp J.-A.** Die bisher bekannten Pflanzen Galiciens und der Bukowina. – Wien. 1872. – 267 s.
- 17. Pantu Z.** Contributuni noua la Orchidaceele din Romania. – A.R. – Memoriile Științifice. Seria 3. Tomul X. Mem. 2. – București, 1934. – 15-46.
- 18. Procopianu-Procopovici A.** Beitrag zur Kenntnis der Orchidaceen der Bukowina. – Verh. der k. k. Zool. – bot. Ges. in Wien, 1890. – S. 186-196.
- 19. Savulescu Tr. și Rayss T.** Flora Bassarabiei // Supliment la “Buletinul agriculturii” – vol. 11. – București, 1924. – P. 73-74.